

Dzintars Tilaks
KŪLENIS

821.174-31

Ti 310

Vāka dizaina autore *Vita Lēnerte*

Vākam izmantots fotomateriāls no Storyblocks.com

Dzintars Tilaks

KŪLENIS

Apgāda vadītāja *Vija Kilbloka*

Projekta vadītāja *Bārbala Simsone*

Redaktore *Gundega Sēja*

Korektore *Zaiga Lasenberga*

Mākslinieciskā redaktore *Inguna Kļava Švanka*

Apgāds Zvaigzne ABC, SIA, K. Valdemāra ielā 6,

Rīgā, LV-1010. Red. nr. L-4093.

Jelgavas tipogrāfija

Šis ir ar autortiesībām aizsargāts darbs.

Darba reproducēšana vai jebkāda cita neatļauta izmantošana

ir autortiesību pārkāpums. Par autortiesību pārkāpšanu

ir paredzēta atbildība Krimināllikuma 148. pantā.

© Dzintars Tilaks, 2021

© Literārā apdare, izdevums, mākslinieciskais noformējums,

Apgāds Zvaigzne ABC, 2021

ISBN 978-9934-0-9426-2

Linard, saņemies! Es pats vai mana iekšējā balss pavēloši čukst. Vēlreiz: saņemies! Dīvainā sajūta pamazām atkāpjas, atstājot mani vienu, apjukušu un vārgu kā no ligzdas pār-agri izkritušu putnēnu. Spārnus pavicināt nenāk ne prātā. Sēžu un mēģinu saprast, kas noticis. Jūtu, ka esmu bijis nosvīdis, tagad aukstums ar sīkiem drebuļiem pārskrien pa muguru. Kas tas bija? Es neko nezinu par infarktu vai insultu, visiem tiem, kas pēkšņi... Esmu lasījis, centies iegau-mēt, bet tagad es nezinu un neatceros neko. Brīdi pirms tam biju kā izslēdzies. Cik ilgi? Varbūt dzestrums atgrieza realitātē? Es atrauju skatienu no švīkājuma sola galā, pie kura biju kā piesiets. Fūūū. Izdevās. Skatiens pa labi – parka krūmājs un zvirbuļu bars. Varbūt tie atlidoja, sāka skaļi sakliegties un mani izrāva laukā? Paldies Dievam, es dzirdu tos zvirbuļus. Es visu dzirdu. Jūra ausīs ir pazudusi.

Skatiens pa kreisi – tālumā garām iet cilvēki – viss nor-māli, uz mani neskatās. Esmu kaut ko pārvarējis, pats nezi-not, ko. Notirpusi roka, ar kuru biju atspiedies pret solu. Tādā pozā laikam biju pavadījis ilgu laiku, jo roka ir pilnīgi sveša un auksta. Pamazām mēģinu to iekustināt, vispirms salokot pirkstus. Roka lēnām kļūst atkal par savējo. Vēlreiz paskatos apkārt un cenšos saprast, kāpēc esmu šeit. Mēģi-nāšu piecelties. Tūlīt. Lēnām. Ir. Esmu kājās. Galva viegli noreiba, bet es spītīgi paliku uz vietas. Būs labi. Viss jau

garām. Tagad mierīgi aprast ar šo situāciju. Skatos un saprotu, kur atrodos. Man jāiet uz priekšu, ārā no parka, tad pa labi un taisni līdz trolejbusu pieturai. Braukšu mājās, un gan jau pāries. Kā es te nokļuvu? Pats taču atnācu un apsēdos parkā, pretējā gadījumā tagad būtu ar ātrajiem nonācis slimnīcā. Tātad nebija tik slikti. Vienkāršs vājums.

Trolejbusā ir brīvas vietas, tas labi. Vismaz te ir silti, un mans iekšējais drebulis sāk lēnām atkāpties. Domas meklē izskaidrojumu, acis tukši vēro garām slīdošo skatu. Cenšos dziļi elpot un pārstāt satraukties. Vēl dažas pieturas, vēl dziļi elpot.

Es šo dienu kaut kā nejūtu, it kā tā būtu tikai tagad sākusies, lai gan ir jau septiņi vakarā. Divas pieturas, un brauciens būs galā.

Labāk celšos jau tagad. Tūlīt izkāpšu. Nesaprotu. Pietura pārcelta citā vietā? Es to nebiju ievērojis? Kā tas var būt?

Izkāpju. Viss būs labi. Simts divdesmit soļu, un mājās. Es zinu, esmu skaitījis. Kas tas? Stiklota pietura ar jumtu? Te? Man liekas, ka nebija. Tagad uzlikuši? Laikam tāpēc, ka pārcēla pieturu. Pietiek brīnīties, jāiet.

Atslēgas vienmēr ir kreisajā kabatā. Kantainā atslēga, spilgtākā no visām. Šī? Nemaz neliekas ne kantaina, ne arī spilgtāka par citām. Kāpēc es muļļājos un nevaru atslēgt? Otra? Vai kaut ko sajaucu...?

Durvis atvērās no iekšpuses. Halātā, jostu sienot, uz Linardu izbrīnīti skatījās sieviete.

– Linard, tu? Ko tu te dari? Dzirdēju, kāds grabinās pie durvīm, nācu skatīties, bet tas esi tu... Vai kas noticis?

– Nē. Es vienkārši aizkavējos. Kaut kā muļķīgi šodien jūtos. Pats nesaprotu, kas īsti noticis. Tagad jau garām.

– Kas ar tevi? Tu saproti, kur esi? Linard... tu šeit nedzīvo jau četrus gadus. Četrus! Tu apjēdz?

Sieviete ciešāk ieskatījās Linarda sejā un, kā apstiprinot savas domas, piekrītoši māja ar galvu, teikdama:

– Piedzēries. Linard, pēc kā tu izskaties, kāda tev seja... Tu esi pazaudējis ceļu pie Dieva, tā nevar dzīvot.

– Ko?

– Nezinu, kas ar tevi, bet atpokies. Tā nepavisam nav labi. Vai tu sajēdz, kur esi, ko dari? Mēs esam šķīrušies jau sen. Linard, ej labāk uz savām mājām.

– Es nedzeru... gandrīz nekad. Ko tu teici – šķīrušies? Sasodīts, kaut kas ar galvu... Ēēē, Guna, ja tu tā saki... laikam gan... Kā tad! Es... vienkārši gāju un aizdomājos. Stulbi, pavisam stulbi. Man likās, ka es te dzīvoju. Iedomājies? Es... pēc vecas inerces... Piedod, kaut kas misējās. Jociģi, vai ne? Mirkļa vājums. Pārejas vecums... ha-ha... Madara pie tevis?

– Ar tevi nav labi. Ej uz savām mājām, sauc ārstu vai vienkārši izgulies. Madara ir Norvēģijā jau gadu. Ja atceries, tad viņa beidza mācības un tur strādā. Tu esi atmiņu zaudējis? Linard, es ilgāk neturēšu durvis vaļā, ir auksti. Un... es negribu skaidroties ar Imantu par tavu pēkšņo ierašanos. Piedod, bet taisu ciet.

– Jā, jā, protams.... Imants, kā tad, ka Imants. Johaidi, kā es te gadījos! Pagaidi, Guna. Pats pēdējais – atgādini, lūdzu, kur... es dzīvoju.

– Ārprāts, Linard... Ja nekas nav mainījies, tad Āgenskalnā. Atceries? Saņemies, vajag ārstēties, tas nav labi, nemaz nav labi. Es taču... mēs visi par tevi uztrauksimies,

ja tu tā turpināsi. Lūdz piedošanu Visuaugstajam, lūdz, lai tev rāda ceļu.

– Āgenskalns. Kā tad! Ko turpināšu? Es taču nedzeru. – Linards pat uzpūta elpu Gunai un centās pasmaidīt.

– Atpūties un ej pie ārsta, lai izmeklē. Zināsi ceļu uz māju? Ej, ar dievpalīgu, Linard.

– Jā, jā, viss. Man pārgāja. Viss atgriezās savās vietās. Āgenskalns, protams. Eju. Visu tagad atceros, bet tu... piedod. Un nevienam neko nesaki. Labi?

Strauji ierāvis elpu it kā bailēs no nosmakšanas Linards pamodās, uztrūkās gultā sēdus un paskatījās pulkstenī, pusbalsī nolamājās, norāva segu un paķēra bikses no krēsla. Izlaidis mazgāšanos un brokastis, pieglauda garos matus un aizsteidzās gaitenī, pa ceļam ģērbjoties.

Svētā trešdiena! Nokavēt trešdienas sapulci un plānošanu bija pavisam slikts tonis. Attaisnojums varēja būt tikai nopietna slimība, tuva cilvēka bēres vai paša nāve. Jebkuru citu darbdienu varēja noklenderēt, neparādīties, attaisnojoties ar darba pienākumu veikšanu jebkur citur, bet tikai ne trešdienā līdz pusdienlaikam.

Trešdienas sapulcei jau vajadzēja sākties pirms minūtēm piecpadmit, kad Linards iesteidzās redakcijā. Izskatījās, ka sapulce nemaz nebija sākusies, jo kolēģi vēl sēdēja katrs pie sava galda, katrs pie sava datora kā katru dienu. Pirmais galvu pacēla Indulis, it kā būtu pārsteigts, papleta acis, lēni pamāja ar roku. Tad Marija, kas parasti neizrādīja nekādas emocijas, šoreiz sasita rokas un izdvesa:

– Kas tad nu?

Arī pārējie Linarda ienākšanu uztvēra īpatnēji, viņam pat kļuva mazliet neērti, un Linards devās pie sava galda.

Tādēļ, ka mazliet nokavēju? Bet tas nav nekas īpašs. Nenotiek sapulce? Pārcelta? Nu, labi. – Linards pabrīnījās un jau pabīdīja krēslu, lai apsēstos.

– Kas ir novācis no galda manu īpašo nekārtību? – Tas bija pirmais, ko Linards teica skaļi, pabrīnijies, ka uz galda ir tikai dators, nekā cita.

Kolēģi vēroja notiekošo, it kā gaidot kādu interesantu atrisinājumu vai anekdotes beigas, lai varētu kopīgi ierēkt.

– Plānošanas nebūs? – Linards jau ieslēdza datoru, kad pie viņa pienāca Aelita. Viņa apsēdās blakus krēslā un cieši skatījās uz Linarda rosiņu, līdz viņš pats uzmeta tai skatienu un jautāja: – Kas ir? Ko visi kā ar ūdeni aplieti? Jirgensons sabļāva, un visi notrūkās? Ko skaties?

Aelita bija mazliet apjukusi, it kā nezinādama, kā uzsākt sarunu.

– Litiņ, redzu, ka tu kaut ko slēp. – Linards centās viltīgi pasmīnēt, roka sniedzās pēc atvilktnes, viņš to atvēra, bet tā bija tukša. Viņš atkal paskatījās uz Aelitu.

– Iznāc ārā uzpīpēt. – Tas bija vienīgais, ko teica Aelita.

Viņi nokāpa pa kāpnēm un izgāja vātrūmē. Linards nojauta, ka ir kaut ko svarīgu palaidis garām, jo Aelita pa ceļam klusēja. Linards aizsmēķēja un piedāvāja arī Aelitai.

– Klau, bet tu taču sen kā nesmēķē. – Viņš atcerējās un neveikli pasmaidīja.

Aelita neņēma cigareti, tikai pieliecās tuvāk Linardam un klusi ierunājās:

– Kas ar tevi, miļlais? Tu tagad tēlo?

– Nesapratu. Sapulce nenotiek? – Linards ievilka dūmu un mēģināja koncentrēties.

– Aizvakar bija. Šodien ir piektdiena, – Aelita lēnām teica.

– Piektdiena? Šodien? Nu gan...

– Jā, vakar bija ceturtdiena, kad tu uzradies četras dienas pēc atvaļinājuma beigām. Tevi gaidīja, lai atlaistu no darba, tiklīdz tu ieradīsies. Es centos tevi sazvanīt, bet... tu taču biji nerasniedzams. – Aelita centās noķert Linarda skatienu, kas tagad šaudījās no durvīm uz sienu, pie viņas un atpakaļ. Varēja redzēt, ka tas ir apjukums.

– Linard, paskaties uz mani. Tu tiešām neatceries? Vakars atnāci tādā izskatā, ka... tevi bija grūti pazīt.

– Vakars bija pēdējā darbdiena? – Linards uzsvērti lēni izrunāja šos vārdus. – Izbeidz. Visas tās runas, es zināju, ka līgumu, iespējams, lauzīs..., bet ne jau tagad un uzreiz. Ne jau uzreiz ar mani. – Viņš neticīgi paskatījās uz Aelitu un gaidīja kādu loģisku izskaidrojumu, kas tūdaļ visu noliks savās vietās. – Tagad? Tu joko vai kā? Jau bija? Atlaida? Ko tu klusē?

Aelita apstiprinoši pamāja ar galvu, bet Linards jo vairāk bija sašutis un, koncentrējies vienā punktā, izgrūda:

– Johaidī! Tas taču nav loģiski! Kāpēc es neko nezinu?! Tu domā, ka es to varētu vienkārši aizmirst? Man nav

jānāk uz darbu, bet es esmu atvilcies, it kā nekas nebūtu noticis? Litiņ, nu padomā labi – tas nav sūdzīgs joks?

– Linard, es nezinu, kas ar tevi notiek, bet tas nemaz nav labi. Ja tu netēlo, tad esi slims.

– Tu gribi teikt, ka man ir atmiņas zudums? Tas nav iespējams... Nē... nu varbūt ir iespējams... Litiņ, es tiešām neko nesaprotu...

– Varbūt šoks vai stress... no tā visa. Varbūt kriti un sasities? – Aelita gaidīja, tad noplātīja rokas un līdzjutīgi skatījās Linardam acīs, kurš noraidoši grozīja galvu, tad Aelita teica: – Mēs visi esam neizpratnē par to, kas pēdējā laikā notiek. Jirgensonu pašu var nomest, vismaz tā baumo. Mūsu kuģītis ir pamatīgi sašūpots. Tāds jocīgs laiks uznācis, viss jūk un brūk. Varbūt tev nervi uzdeva un tu...

– Tu saki – atlaida? Par ko gan? Tā jau nemaz nevar. – Linards joprojām neticēja dzirdētajam.

– Par ētikas normu neievērošanu, par dienesta stāvokļa izmantošanu mantkārīgos nolūkos...

– Izbeidz. Tu smeijies? Ko es varēju izmantot? Kas par sviestu?! – Linards juta, ka piesarkst un atkal sāk runāt skaļāk. Aelita paskatījās augšup uz logiem, vai kāds nedzird.

– Ja gribi zināt, arī man liekas, ka kaut kas nav tīrs. Tu un dienesta stāvokļa izmantošana. Lai nu kurš...

– Litiņ, tu saproti, ka tas ir smieklīgi?

Aelita parāva plecus uz augšu un nopūtās. Linards skatījās viņai acīs joprojām ar neticību, it kā vēl klusi cerot, ka tas viss tūdaļ beigsies, – pārējie izlieksies pa logiem un skaļi par viņu smiesies: iekrita! Re, kā noticēja!

Linarsds pat paskatījās uz logiem. Klusums. Logi ciet. Nekas nenotiek. Bet tas, kas noticis, nespēj galvā atrast vietu.

Aelita viņu atgriezta realitātē, sakot: – Tev pašam jāzina. Kurš no mums bija kabinetā pie Jirgensonā, es vai tu? Ne jau mani strostēja un lika parakstīties par atļāšanu. Mēģini gan, čalīt, atcerēties, citādi sanāks pavisam nelāgi.

– Tu saki, ka šodien ir piektdiena... – Likās, ka Linards nav dzirdējis Aelitas teikto. – Kur es biju visu šo laiku?

– Varbūt tomēr piedzēries no krenķiem?

– Es nedzeru, tu to zini. Ripas neriju un nezinu, kas ir depresija. Es vienkārši... izkritu cauri. – Tagad Linardam tas likās mazliet pat smieklīgi, un viņš, ievēkot gaisu, bez skaņas iesmējās.

– Man kļūst auksti. – Aelita sakrustoja rokas uz krūtīm un sarāvās. – Varbūt es labāk pa kluso iznesīšu tavu jaku un tu varētu...

– Iet prom? Klusi notīties, kamēr visi nesāk uzskatīt par jukušu?

– Tā es neteicu, bet labāk neuzskriet Jirgensonam vai vēl kādam. Ko tu viņiem teiksi? Bail domāt, kas var sanākt. Ja gribi, varam pasēdēt pēc pāris stundām, ieskriet kafūzī un mēģināt visu salikt pa plauktiem.

Linarsds nolēma pagaidīt Aelitu tās pāris stundas un lēnām riņķoja ap kvartālu. Domu haoss norimās, prāts ņēmās piedāvāt arvien fantastiskākas versijas, līdz Linardam jau apnika.

Es kaut ko atceros. Spilgtas epizodes, kā izgrieztas no vecas filmas, pēc tam haotiski saliktas kopā.

Manā jaunībā, kad līdz digitālajai tehnikai bija vēl ilgi jānodzīvo, filmēju uz sešpadsmit milimetru filmām, mācījos pats montēt un, sagriezis filmu, numurēju kadrus, bet kaut kur biju kļūdījies. Sajauktā secība izskatījās pēc murga, kur viena un tā pati darbība atgriezās atkal un atkal, tad kaut kas cits pa vidu un atkal – kadrs no sākuma daļas.

Kā es noķļuvi parkā? Un kas bija pirms tam? Izrāvos no sastinguma bez jebkādām domām. Kļuva labāk, aizbraucu uz veco dzīvokli un nobiedēju Gunu.

Kādā sakarā? Murgs! It kā uz mirkli būtu izlaidis veselus četrus gadus. Četrus? Laikam. Un vēl dažas konkrētas dienas. Jāpiezvana Gunai, bet ne tagad. Jāpasaka, ka viss normā, ka tas bija vājuma brīdis, ka...

Āprāts, cik stulbi pajautāju par Madaru! It kā es pats nezinātu, ka viņa Norvēģijā. Idiotisms, vecīt! No kurienes tas man? Ja nu Guna piezvana meitai un pasaka, ka... tētis ir nojūdzes? Zvanīt pirmajam, izlikties, ka pēc ilga pārtraukuma biju pār mēru ierāvis? Sajaucu adreses? Nē, Guna meitai nezvanīs, viņa nav tā, kura steigsies stāstīt to, ko pati nezina.

Aelita bija klāt un, pasūtījusi kafiju, apsēdās Līnardam pretim.

– Es visiem teicu, ka tu tikai ienāci kaut ko paņemt. Kā tev ir? Paliek labāk?

Līnards pārtrauca ēst un teica: – Ir labāk. Atcerējos vakardienu vai... aizvakardienu. Stulbi izklausās, ne? Man droši vien, kā tu saki, maziņš stresīņš pieķērās.

– Izskatās gan nopietnāk. Es paguvu piezvanīt pazīstamam dakterim. Nē, es neteicu neko par tevi, pieminēju tikai, ka man vienai publikācijai vajag viņa viedokli.

– Un?

– Ja atmiņa tādā līmenī izkropļota, kad pazūd kāds vesels periods, tad tā var būt paranamnēze. Tad cilvēks jauc izdomāto ar piedzīvoto... kaut kā tā. Lai gan tas tā uzreiz... maz ticams. Nu katrā ziņā tev nav amnēzija, jo tu zini, kas esi un kas ir viss pārējais.

– Nomierināji. – Linards izlikās, ka nav satraukts.

– Demence tā arī nav. Es tikai fantazēju...

– Nē, nē, es neesmu greizo spoguļu karaļvalstī. Es zinu visu par sevi, visu par tevi un visu labi atceros. Zinu, ka tevi var viegli piedzirdīt, bet tikai ne ar šampanieti. Pazīstu tavu meitu Kristiānu, zinu, ka tev mājās ir takšelis, kas neļauj gulēt. – Linards padomāja un turpināja: – Zinu, ka Jirgensons ir maita un cenšas izdabāt valdei, ka varēja aizstāvēt, bet to nedarīja. Es visu to zinu, Litiņ. Tikai aizvakar vai vēl agrāk kaut kas man nogāja greizi. Mans pārslogotais dators atslēdzās, tad restartējās, un tagad es esmu šeit. Bet tajā brīdī, kad bija izslēdzies, es laikam pats nebiju izslēgts, kaut ko darīju, kaut kur gāju, kaut kas notika un... palika ārpus kadra. Vari iedomāties?

– Nevaru. Pagaidi. Vēl iespējama izteikta šoka situācija, bet parasti atmiņa netiek traucēta. Vai arī kontūzija. Zini? Kā kara filmās... sprāgst, bet netrāpa... kaut kā tā.

– Es varētu būt kontuzēts? Man pazuda dzirde, bet pēc tam atgriezās. Viss būtu okei, tikai ja atgrieztos arī atmiņa.

– Ko darīsi tālāk? Pie ārstiem iesi?

Linarads noraidoši papurināja galvu.

– Es jau zināju: tu un ārsti – tas ir smieklīgi. – Aelita domīgi smaidīja. – Bet, vecīt, ja pieņemsim, es saku – tikai pieņemsim, ka tu biji vairāk iedzēris, tad ar kādu sakāvies... Vai mazums? Kā gan citādi tu izskaidrosi tos zilumus? Tev ir zila acs, kuru tu ar brillēm īsti nevari noslēpt. Varbūt tad tu arī kriti, sasiti galvu un tavs nabaga dators bija zaudējis kontaktu? Kā gan vēl? Tikai nesaki, ka sāki braukt ar velosipēdu.

Linarads noplātīja rokas, bezpalīdzīgi skatoties ārā pa logu.

– Mani laikam piekāva pie paša mājas. Neatceros, kas, bet, ja tu tā saki, tad kaut ko sāku atcerēties. Tādi kā mazi stopkadri gar acīm.

Aelita bija mierīga, viņa zināja Linardu jau daudzus gadus un pēc balss vien saprata, ka Linarads ir atklāts un patiesi apjucis.

– Un es neticu, ka tu pirms vēlēšanām varētu ņemt naudu. Tu vienmēr no tā visa turējies pa gabalu. Un par ko gan tev dot naudu? Neprāts.

– Ja es būtu zaudējis samaņu pavisam, tad, kas zina, paņemtu ar un neko neatcerētos, – Linarads savilka seju rūgtā smīnā. – Tas viss ir fufelis. Gribēja un atlaida, iemeslu vienmēr var izdomāt.

– Bet tu vari tiesāties, – Aelita piebilda, it kā uzmun-drinot, bet, ieraudzījusi Linarda attieksmi, mainīja te-matu.

– Tu joprojām esi viens?

– Nosacīti. Meita Norvēģijā. Bijusi... ar viņu viss kārtībā, nupat satiku – sveika un vesela. Bet pats kaut ko

izdomāšu. Man ar sevi nav garlaicīgi. Visu laiku cilvēkos, man pat neļauj vienam pabūt. Varbūt manos piecdesmit astoņos vajadzētu pamatīgi uztraukties, ka vakaros esmu viens, bet tu jau redzi – uztraukties man nav veselīgi.

Linards atmeta atpakaļ garos, viļņainos matus, kas tikai ar gadiem bija kļuvuši pelēkāki un plānāki, bet ne īsāki, un plati pasmaidīja.

– Paldies dieviņam – tas esi tu, tāds kā vienmēr. – Aelita atviegloti uzsmaidīja. – Būt vienam kādu laiku nav slikti, bet tev vajag iepazīties. Atrast dāmu. Tas būtu normāls risinājums, lai vienmēr ir kāds blakus. Nē, velns, ne jau to gribēju teikt. Īsāk sakot, tavs vecums ir peļu sūds salīdzinājumā ar īstu vecumu, kad neko vairs nevajag. Gribi, varu piespēlēt vienu draudzeni? – Joprojām smaidīdama, teica Aelita.

– Stop. Tālāk nebrauc. Kāpšu ārā, – Linards atsmēja, bet brīdinājums skanēja nopietni.

– Kāpēc? Piecdesmit astoņi nav nekas. Tu vēl esi kā aizkavējies čalis. Padomā tik, Ēvaldam Valteram piedzima dēls, kad viņam pašam bija sešdesmit pieci.

– Aelita! – Linards neļāva turpināt.

– Zinu, zinu, par to vairs ne! Bet, Linard, ja nopietni, es šo laiku vairs nesaprotu. Mūsu paaudzei liek aiziet, un nevienam nevajag ne mūsu pieredzi, neko.

– Es arī par daudz ko brīnos, nē, ne jau par atlaišanu – visur samazina, visur optimizējas, bet par to, kas apkārt notiek.

– Un kas mums atliek? Jādzīvo vien tālāk brīnoties. – Aelita paskatījās pulkstenī. – Piedod, man jāskrien. Apsoļīju satīkties ar meitu un izskriet pa bodēm.